

No és que aquest moviment torni, és que no ha marxat mai

Actualitat del Romanticisme

SEBASTIÀ ALZAMORA

Les èpoques, tal com sostenia Eugeni d'Ors a propòsit del Barroc, són cícliques. La suposició orsiana en relació amb el Barroc sembla avui més demostrada que mai, quan les obsessions barroques més genuïnes (i tenyides, per cert, d'un to negre força més intens del que mai haurien gosat imaginar al XVII), s'han convertit en la pauta habitual, en el pa de cada dia. Qui vulgui contemplar, per exemple, una imatge fidedigna dels nostres dies, que visiti la cripta caputxina de Roma, allà a la Via Veneto: amb les seves capelles minuciosament decorades amb els ossos dels mateixos monjos caputxins i habitades pels seus propis cadàvers momificats, el resultat és d'una actualitat inqüestionable –tant pel que té d'esfereïdor com pel que li puguem trobar de còmic o de patètic.

El Romanticisme, per la seva banda, no és que torni, és que no ha marxat mai. Diumenge passat ho afirmava, a l'AVUI, l'escriptor Jordi Coca en un comentari tan breu com exacte. Deia Coca: "El Romanticisme segurament és el darrer gran moviment global, l'últim període en què una tendència estètica ho podia abastar literalment tot: de la passió pel passat legendari al realisme, passant per la renovació de les formes, la relació dels humans amb la natura, el pes de la mort, el goig de l'aventura, l'amor sense límits, el misteri i l'irreal... Però el Romanticisme, a més de tot això, és el nucli dur i el punt de partida de molts dels moviments d'avantguarda que tanta influència han tingut al llarg del segle XX". Exactament, es tracta de l'última temptativa seriosa de construir un pensament i un àmbit de discurs guiada per una voluntat totalitzadora, per un propòsit de comprendre-ho tot. I no cal dir que hi ha una

JORDI SABAT

estreta unió entre el Romanticisme i el Barroc, en la mesura que tots dos participen d'una comunitat de gustos ben descriptible i, sobretot, perquè se situen, dins la història occidental, al costat (que un servidor, per què negar-ho, sempre ha preferit) dels qui li busquen els punts flacs a la lògica causal establerta pel vell Aristòtil: la raó també comet excessos, i el Romanticisme va sorgir principalment com un intent de

combatre'ls, una rebel·lió.

És sabut que la millor literatura contemporània en llengua espanyola l'han escrita els autors sud-americans. Una de les moltes proves encara vivents d'aquesta afirmació és el novel·lista argentí Ernesto Sabato, un dels escriptors que no s'han cansat mai de reivindicar el Romanticisme com a postulat ideològic plenament vàlid i vigent –i, com deia Coca, pendent–. Segons Sabato, el

Romanticisme consisteix bàsicament en una reivindicació dels valors vitals enfront dels purs valors de l'intel·lecte, hegemònics des de la Il·lustració francesa. Tot i que, tan paradoxalment com es vulgui, són precisament els pensadors de les *lumières*, i en particular Rousseau, els qui animaran els intel·lectuals alemanys a reprendre l'exploració del propi esperit nacional, en una convulsió cultural que culminarà en el naixement del Sturm und Drang (que es pot traduir per Tempesta i Empenta), el qual donarà a conèixer els seus plantejaments teòrics a través del pamflet manifest *Sobre l'estil i l'art alemany*, constituint així l'inici del Romanticisme germànic i el bessó de l'ideari filosòfic de Nietzsche. En fi, la tesi principal de Sabato és que el Romanticisme és de plena actualitat perquè, afirma literalment, "és un vast, complex i subtil moviment que mai no ha deixat d'existir des del moment mateix que els grecs van decretar l'excomunicació del cos i les seves passions". Més o menys explícita, més o menys velada, de vegades irònica i fins sarcàstica, doncs, l'empremta romànica es pot rastrejar tot al llarg de la història de la civilització occidental: és la veu de Dionís que ressona, atemporal, contra la veu harmònica d'Apol·lo, és l'antiaristotelisme a què ens referíem abans, és la història universal de l'anomalia, de la raresa, de tot allò que ens hem esforçat a ocultar perquè ens feia por però que no podem evitar que ens fascini. Donem-hi el nom que vulguem, però l'impuls romàntic, ocult o evident, roman sempre en cadascun de nosaltres, pertorbador i immortal.

L'època moderna ha vist com se succeïen un seguit de revolucions, la majoria de les quals han fracassat, s'han diluït o s'han desvirtuat fins a resultar contraproduents, fins que el mateix terme *revolució* s'ha desgastat inevitablement i ara ja l'apliquem per referir-nos a qualsevol novetat. Però existeix encara una revolució pendent de fer, que és la que planteja el Romanticisme i que es refereix a l'esperit. No es tracta, doncs, de cap revolució de masses, sinó d'una qüestió que ha d'abordar cadascú enfront de si mateix, d'acord amb l'observació de Camus a *El mite de Sísif*, segons la qual el tema permanent de la revolució s'hauria de traslladar a l'esfera individual. Aquesta revolució comença pel fet de ser capaços d'acceptar la més important de les forces vitals, que no és d'altra que la bellesa, i que tenim postergada perquè la temem (i amb raó, afegiríem; però és precisament la raó, o la idea que n'hem acabat tenint, el que es posa aquí en qüestió). El principi fonamental de la revolució de l'esperit el deixà escrit un romàntic alemany, Schlegel, en aquestes paraules: "És de grollers censurar que una cosa sigui bella, o gran; com si pogués ser d'una altra manera".

►►► den a configurar el comportament lingüístic de les persones, però en cap cas se'n poden derivar deduccions sobre l'ús social. I l'únic ús lingüístic que preveu l'ERMB, el familiar, ha tingut un protagonisme escàs en els molts articles publicats. Aquest oblit no deixa de sorprendre si tenim en compte que un dels sociolingüistes més respectats, Joshua Fishman, ha afirmat reiteradament que la transmissió lingüística familiar juga un paper cabdal en el manteniment d'un idioma. Arribats a aquest punt la pregunta és clara: a la RMB es transmet el català als fills?

En termes generals, es transmet més el castellà que el català (55,3% davant del 38,4%). Amb tot, hi ha indicis que afavoreixen aquesta darrera llengua. Per exemple, les parelles en què tots dos membres parlen o parlaven únicament en català o castellà als seus progenitors tendeixen a transmetre la seva llengua familiar als fills, però amb diferències notables entre els dos principals grups lingüístics: en els catalanoparlants, la mitjana de transmissió del català se situa prop del 94%; en els castellanoparlants, la del castellà està prop del 82%. Entre els enquestats que diuen cessar la transmissió lingüística de la seva llen-

gua familiar, els procedents de nuclis catalanòfons es reparteixen entre el castellà i l'opció bilingüe, mentre que els procedents de nuclis castellanòfons es decanten sobretot pel català. D'altra banda, els enquestats de llars lingüísticament mixtes opten preferentment per l'ús del català amb els seus fills. Això condueix a pensar que la bilingüització familiar és el pas previ a la catalanització de la llar.

Un segon indicatiu que cal retenir és que la franja de 30 a 39 anys és la que transmet més el català. Aquesta dada és especialment remarcable a Barcelona ciutat, on per primer cop en molts anys l'índex de transmissió del català supera el del castellà. D'acord amb les tendències observades, la pròxima edició de l'Enquesta podria reflectir un fet similar per a la segona corona. A la primera corona, la diferència entre les dues llengües continua sent enorme i, malgrat que el 1995 el català va experimentar un cert augment, l'any 2000 la transmissió lingüística intergeneracional es va estancar.

Abans d'acabar, tres puntualitzacions sobre l'Enquesta: 1) es basa en dades declarades, per tant pot ser que no reflecteixi el comportament lingüístic real dels enquestats (tindrem dades molt

més fiables el dia que es destinin prou recursos humans i econòmics per a la recollida de dades observades); 2) no inclou la nova immigració, i això molt probablement implica que l'ús del castellà hi és infrarepresentat, ja que, segons dades de l'Idescat, l'any 2000 aproximadament el 20% de la immigració provenia de l'Amèrica Llatina, i 3) la RMB abasta una zona amb un pes demogràfic i econòmic indiscutible, però és només una zona, i el futur de la llengua no es decideix aquí, ni tan sols a Catalunya, sinó a tot el domini lingüístic català.

Finalment, un parell d'avertències sobre les dades reproduïdes més amunt: primer, els resultats exposats no posen en entredit les denúncies per la poca presència del català en diferents sectors de la nostra societat, i segon, tot i que la visió d'aquest article es pot qualificar d'encoratjadora, la voluntat d'aquest escrit no és alimentar la polarització existent entre optimistes i pessimistes, sinó enriquir el debat a partir d'una anàlisi quantitativa de la situació.

Trobareu una anàlisi més detallada de les dades a la *Revista de Llengua i Dret*.